

Państwo polskie nie zgodziło się na pokojowe ułożenie stosunków, tak jak sobie tego życzyłem, i odwołało się do oręża. Niemcy zamieszkali w Polsce są prześladowani, stosuje się wobec nich krwawy terror i wyrzuca z ich domów. Szereg wypadków pogwałcenia granicy, których nie może tolerować wielkie mocarstwo, świadczy o tym, że Polska nie zamierza już uszanować granic Rzeszy. Aby położyć kres temu obłądowi, nie mam innego wyboru, jak odpo-

wiedzieć siłą na siłę – z przemówienia Adolfa Hitlera do armii niemieckiej, Berlin, 1 września 1939 r.

Józef Stalin głęboko, osobiście nienawidził Polaków, po części z powodu przegranej bolszewików w 1920 r., i było to istotnym czynnikiem w decyzji o zawarciu paktu z hitlerowskimi Niemcami i dokonaniu w 1939 r. rozbioru Polski – brytyjski historyk Antony Beevor w wywiadzie dla PAP, 2023 r.

POLSKI WRZESIEŃ 1939 R. – KALENDARIUM

1 Za symboliczny początek II wojny światowej uznaje się godz. 4.45 r., kiedy niemiecki pancernik szkolny „Schleswig-Holstein”, który kilka dni wcześniej wpłynął do portu w Wolnym Mieście Gdańsku z kurtuazyjną wizytą, rozpoczął ostrzał Westerplatte.

O godz. 4.40 Luftwaffe zbombardowała Wieluń – liczbę ofiar szacuje się na ok. 1 200 cywilów.

Prezydent RP Ignacy Mościcki wydaje rozporządzenie o wprowadzeniu na terenie całej Polski stanu wojennego oraz odezwę wzywającą do obrony kraju.

Reichstag przyjmuje „zasadniczą ustawę państwową o wcieleniu Gdańska do Rzeszy Niemieckiej”.

W Gdańsku pocztowcy bronią Poczty Polskiej, zaatakowanej równocześnie z ostrzałem Westerplatte. Po czternastu godzinach bezustannej walki, po podpaleniu budynku przez Niemców, obrońcy kapitulują. Wzięci do niewoli, po miesiącu zostali rozstrzelani.

Bitwa pod Moką, w okolicach Częstochowy – Wołyńska Brygada Kawalerii z Grupy Operacyjnej „Piotrków”, dowodzona przez płk. Juliana Filipowicza, odparła ataki 4DPanc gen. Reinhardta, która straciła ok. 100 czołgów.

Bój pod Krojantami – pierwsza podczas II wojny światowej polska szarża kawaleryjska 18 Pułku Ułanów Pomorskich z Grudziądza, dowodzonego przez płk. Kazimierza Mastalerza, na niemieckie oddziały 20DZmot. Propaganda hitlerowska stworzyła opowieść o ułanach szarżujących na czołgi.

W Warszawie obradowały Sejm i Senat RP. Premier Felicjan Sławoj-Składkowski złożył oświadczenie: *Zostaliśmy zaatakowani, więc walczymy.... Rząd staje do dyspozycji Naczelnego Wodza z nie-*

Wieluń, wrzesień 1939 r.

złomną wolą pokonania każdej przeszkody, stojącej w poprzek jego woli w dziele obrony Państwa. Jesteśmy spokojni – spokojni o losy Narodu i Państwa. Narzucaną nam wojnę wygramy, bo nauczył nas Józef Piłsudski, jak się zdobywa niepodległość i jak się jej broni.

Podczas obrad brytyjskiej Izby Gmin podnoszono, że nie tylko interes, ale i honor Wielkiej Brytanii wymaga wystąpienia po stronie polskiej.

2 Armia „Kraków” pod dowództwem gen. Antoniego Szyllina rozpoczęła – w związku z groźbą oskrzydlenia – działania odwrotowe.

Do obozu w Stutthofie przybył pierwszy transport 150 Polaków aresztowanych na terenie Wolnego Miasta Gdańska.

3 W Warszawie wiwatowano pod ambasadami Francji i Wlk. Brytanii na wieść o wypowiedzeniu przez te kraje wojny III Rzeszy. Na balkonie ambasady brytyjskiej, obok ambasadora sir Howarda W. Kennarda, pojawił się minister Józef Beck, który stwierdził: *Mogę tylko jedno powiedzieć – jesteśmy w dobrym towarzystwie.*

Dowódca niemieckich wojsk lądowych gen. Walther Brauchitsch, w obwieszczeniu do Polaków, nakazuje bezwarunkowe stosowanie się do zarządzeń niemieckiej administracji wojskowej i zapewnia, że wojska niemieckie będą przestrzegać postanowień prawa mię-

Do Częstochowy wkroczyły oddziały Wehrmachtu. *Tego dnia miasto było spokojne i nie było żadnych trudności z ludnością cywilną... Podczas zajmowania miasta 3 września nie napotkaliśmy jakiegokolwiek polskiego oporu. Nie natknęliśmy się też na żadne polskie regularne jednostki wojskowe – mówił po latach jeden z żołnierzy niemieckich.*

W Bydgoszczy oddziały WP zostały ostrzelane przez miejscowych Niemców. Dywersja została stłumiona przez oddziały 15DP, wspierane przez cywilnych ochotników. Hitlerowska propaganda nazwała ten incydent „krwawą niedzielą” i opisywała jako krwawy mord na bezbronnej ludności niemieckiej, co było pretekstem do masowych egzekucji polskich mieszkańców miasta, po jego zajęciu przez Wehrmacht (5 września).

Armia „Pomorze”, pod dowództwem gen. Władysława Bortnowskiego, ponosi porażkę w walkach w Borach Tucholskich.

Pod Węgierską Górką kompania forteczna, dowodzona przez kpt. Tadeusza Semika, odpięra ataki 7DP, umożliwiając Armii „Kraków” wykonanie manewru odwrotowego.

Niemcy zwrócili się do rządu sowieckiego z prośbą o rozważenie możliwości wkroczenia Armii Czerwonej do Polski.

Heinrich Himmler wydał rozkaz o pozbawianiu życia cywilów, którzy z bronią w rękę występują przeciwko Niemcom, a Reinhard Heydrich nakazał stosowanie wobec Polaków „specjalnego traktowania”.

4 „Krwawy poniedziałek” w Częstochowie – w masowych egzekucjach śmierć poniosło od 227 do 500 Polaków i Żydów.

Luftwaffe zbombardowała Sulejów – w nalocie zginęło ok. 700 osób, a miasto zostało zniszczone w 70%. *Ludzie stłoczeni w piwnicy mego domu krzyczeli. Niektórzy byli ranni. Widziałam...uciekających w stronę lasu rannych, matki niosące zabite dzieci, ludzi opętanych strachem wchodzących do rzeki (wspomnienia Marcjanny Leskiej w: Ewa Myślińska, „Bombardowania Sulejowa przez lotnictwo hitlerowskie we wspomnieniach mieszkańców”).*

Z Warszawy wyruszył transport złotych depozytów z Banku Polskiego.

Oddziały Armii „Modlin” przegrywają bitwę pod Mławą.

W wyniku przegrupowania części polskich sił utworzono Armię „Lublin” (dowódca gen. Tadeusz Piskor) w celu obrony linii Wisły na południe od Warszawy i zabezpieczenia przeprawy wycofujących się na południowy-wschód wojsk polskich.

W Warszawie powstają robotnicze oddziały obrony stolicy Polski oraz Stołeczny Komitet Samopomocy Społecznej.

Niemcy dokonują kolejnych mordów, m.in. w Katowicach rozstrzelano 250 osób – powstańców śląskich, harcerzy, w Opatowcu – wziętych do niewoli polskich jeńców.

5 Kłęski wycofujących się oddziałów Armii „Łódź” i odwodowej Armii „Prusy” pod Piotrkowem Trybunalskim otwierają Niemcom drogę na Warszawę.

Marszałek Edward Rydz-Śmigły wydał rozkaz wycofania się oddziałów polskich na linię Wisły i Sanu w celu utworzenia tam „nowej ciągłej linii frontu”.

Gen. Walter von Brauchitsch rozkazał organizowanie na ziemiach polskich „sądów wyjątkowych” i stosowanie w nich niemieckiego prawa karnego.

6 Niemcy zajęli Kraków, który wcześniej został ogłoszony miastem otwartym. Gen. Werner Kienitz, wraz z komendantem miasta, złożył wieniec przy sarkofagu Józefa Piłsudskiego na Wawelu, wypełniając osobisty rozkaz Adolfa Hitlera.

13 Kresowa Dywizja Piechoty płk. Władysława Zubosza-Kalińskiego ulega siłom XVI Korpusu Pancernego w okolicach Tomaszowa Mazowieckiego, co otwiera drogę na Warszawę z południowego zachodu.

Z przeformowania armii „Karpaty” i części armii „Kraków” powstaje armia „Małopolska” (dowódca: gen. Antoni Szylling).

Bp Carl Maria Splett zakazał w diecezji gdańskiej odprawiania nabożeństw w języku polskim.

7 Warszawę opuszczają: prezydent RP, rząd oraz członkowie przedstawicielstw dyplomatycznych. Naczelny Wódz, marszałek Edward Rydz-Śmigły przenosi swoją kwaterę do Brześcia nad Bugiem.

Szef propagandy Sztabu Naczelnego Wodza ppłk Roman Umiasztowski wezwał, w komunikacie radiowym, wszystkich niezmobilizowanych, zdolnych do służby wojskowej mężczyzn do opuszczenia Warszawy i udania się na wschód. Apel ten wywołał panikę, tyśiące osób zaczęło opuszczać miasto. Umiasztowski został natychmiast odwołany ze stanowiska i zastąpiony przez ppłk. Wacława Lipińskiego.

Kapituluje załoga Westerplatte, dowodzona przez mjr. Henryka Sucharskiego. *Biliście się dzielnie* – powiedział gen. Friedrich-Georg Eberhardt do mjr. Sucharskiego. Niemiecki „Illustrierter Beobachter” określił obronę Westerplatte jako „kleines Verdun” („małe Verdun”).

Naczelna Rada Wojenna Francji podjęła decyzję o niewysyłaniu do Polski jednostek lotniczych. Rząd Wlk. Brytanii przyznał Polsce kredyt w wysokości 5 mln funtów szterlingów, a rząd francuski – 600 mln franków.

Kapitulacja Twierdzy Modlin.

Armia „Modlin”, dowodzona przez gen. Emila Karola Przedrzymirskiego-Krukowicza, broni północy kraju.

Żołnierze Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Narew” dokonali wypadu rozpoznawczego na tereny Prus Wschodnich. Rzecznik rządu polskiego oświadczył o godz. 22.45 korespondentom zagranicznym: *Polskie jednostki kawaleryjskie przedarły się przez linię niemieckich oddziałów pancernych i znajdują się w Prusach Wschodnich na niemieckiej ziemi.* Wehrmacht wydał komunikat o wyparciu polskich oddziałów.

Rozpoczęła działalność Sekcja Polska BBC. W pierwszej audycji nadano orędzie premiera Neville'a Chamberlaina do narodu polskiego.

Reinhard Heydrich, szef Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy, nakazał m.in: *Kierownicza warstwa ludności w Polsce winna być możliwie najskuteczniej unieszkodliwiona i... wysłana do niemieckich obozów koncentracyjnych.*

8 Gen. Walerian Czum, dowódca obrony Warszawy, wydał rozkaz: *Wódz Naczelny powierzył nam obronę stolicy. Żąda on, by o mury Warszawy rozbił się napór wroga... Objęliśmy pozycję, z której nie ma zejścia. W komentarzu radiowym do tego rozkazu, ppłk Wacław Lipiński powiedział m.in.: Rozkaz gen. Czuma... oznacza, że Warszawa będzie broniona do ostatniego tchu... Nikt nie powinien ruszać się z miejsca, gdzie go obrona stolicy zastanie. Opuszczenie Warszawy w takiej chwili będzie uważane za tchórzostwo.*

Gen. Juliusz Rómmel staje na czele nowo sformowanej Armii „Warszawa”.

Janów Lubelski – w bombardowaniach ginie ok. 350 osób cywilnych. O godz. 11.30 rozpoczyna się uroczysta suma. Kościół przepełniony ludźmi... I nagle spadają bomby na miasto... Wołów zabici, zgłiszczą domów i sterczące kikuty kominów – wspominał ks. Czesław Dmochowski.

Początek dwudniowej bitwy pod Iłżą, w której trzy polskie dywizje ze składu odwodowej Armii „Prusy” zostały rozbite.

Pod Ciepeliowem oddział Wehrmachtu dokonał mordu na ponad 450 wziętych do niewoli żołnierzach WP.

Władze okupacyjne Gdańska likwidują w mieście wszystkie szkoły polskie.

9 Początek bitwy nad Bzurą, w której uczestniczyły armie „Poznań” i „Pomorze”, dowodzone przez gen. Tadeusza Kutrzebę.

Odparcie niemieckiego ataku na Warszawę w rejonie Woli i Ochoty.

Naczelne Dowództwo WP powołuje Samodzielną Grupę Operacyjną „Polesie” pod dowództwem gen. Franciszka Kleeberga.

Prezydent Warszawy Stefan Starzyński zwrócił się do warszawiaków w przemówieniu radiowym: *Obywateli!... Barbarzyńskimi metodami Niemcy usiłują zniszczyć i spalić stolicę, wyniszczyć*

czyć ludność cywilną... Ataki muszą być odparte... Zwyciężyć musimy!

Wiaczesław Mołotow, sowiecki komisarz spraw zagranicznych, złożył niemieckiemu ambasadorowi w Moskwie, von der Schulenburgowi, przedwczesne gratulacje z okazji zdobycia przez Wehrmacht Warszawy i obiecał bliską interwencję Związku Sowieckiego.

Ambasador von der Schulenburg powiadomił Berlin, że według Mołotowa:

rząd sowiecki ma zamiar w związku z dalszym posuwaniem się wojsk niemieckich oświadczyć, że Polska się rozpadła i że wobec tego stało się konieczne, aby Związek Sowiecki przyszedł z pomocą „zagrożonym” przez Niemcy Ukraińcom i Białorusinom. Taki argument nada interwencji Związku Sowieckiego pozory słuszności wobec mas.

10 Zakończenie walk nad rzeką Wisną, zwanych polskimi Termopilami – ok. 700 żołnierzy pod dowództwem kpt. Władysława Raginisa odpierało przez dwie doby ataki przeważających sił niemieckich.

Naczelny Wódz podejmuje decyzję o utworzeniu Frontu Południowego i Północnego.

Hitler proponuje rządowi litewskiemu przyłączenie się do agresji na Polskę, w zamian za oddanie Litwie Wilna.

11 Kontratakujące wojska armii gen. Kutrzeby odzyskują Łowicz, co wstrzymuje natarcie Niemców w kierunku Warszawy i Modlina. W odwecie za obronę Mogilna Wehrmacht morduje ponad 100 jego polskich mieszkańców.

Powołano Samodzielną Grupę Operacyjną Kawalerii pod dowództwem gen. Władysława Andersa, podporządkowaną dowódcy Armii „Warszawa”.

Sztab Naczelnego Wodza opuszcza zagrożony Brześć nad Bugiem i udaje się do Włodzimierza Wołyńskiego.

Ambasador Francji w Polsce Leon Noël depešował do Paryża: *Na terenach ukraińskich... rozmaici agenci rozpo-*

wszechniają pogłoski o tajnym porozumieniu między Niemcami a ZSRS, na mocy którego oddziały niemieckie nie przekroczą Bugu, pozostawiając wojskom sowieckim całą resztę Polski. Wiadomość ta, jak i inne niepokojące sygnały zostały zignorowane przez władze Polski.

W Paryżu francuska Polonia demonstrowała pod polską ambasadą, domagając się udzielenia Polsce pomocy militarnej.

Pogorzelisko po bitwie nad Bzurą.

12 Pierwsze posiedzenie brytyjsko-francuskiej Najwyższej Rady Wojennej w Abbeville, z udziałem premierów Chamberlaina i Daladiera, na którym podjęto decyzję o niepodjęciu działań wojennych przeciwko Niemcom na froncie zachodnim, przesądzając tym samym o losie Polski. Gen. Alfred Jodl, były szef niemieckiego sztabu generalnego, podczas procesu w Norimberdze, 4 czerwca 1946 r., powiedział: *W roku 1939 byliśmy oczywiście w stanie zniszczyć samotną Polskę, ale nigdy nie było w naszych możliwościach, ani w 1938 r., ani w 1939, odparcie koncentrycznego ataku sojuszników. I jeżeli nie przegraliśmy już w 1939 roku, to tylko dlatego, że w czasie kampanii polskiej dywizji zachowało się kompletnie biernie, mając za przeciwnika jedynie 23 niemieckie dywizje.*

W Szczucinie żołnierze niemieckiej 8DP zamordowali ok. 40 jeńców wojennych oraz 30 cywilów zgromadzonych w punkcie zbiorowym jeńców oraz uchodźców. Zamordowano również 25 Żydów, którym nakazano wcześniej pogrzebanie ofiar masakry.

W Oławie, w pociągu specjalnym, odbywa się narada Hitlera z gen. Wilhelmem Keitlem, Joachimem von Ribben-

tropem i adm. Wilhelmem Canarisem. Gen. Franz Halder, szef Sztabu Generalnego Wojsk Lądowych, odnotował: *Hitler za cenę zaprzestania działań wojennych przez państwa alianckie gotów jest ograniczyć zdobycze terytorialne Trzeciej Rzeszy w Polsce.*

Francuzi przekazali władzom polskim obóz wojskowy w Coëtquidan, w którym rozpoczęło się formowanie polskich jednostek.

13 Litwa odrzuca niemiecką propozycję przyłączenia się do agresji na Polskę.

W Zambrowie, w nocy z 13 na 14 września, na placu koszarowym, gdzie znajdował się punkt zborny jeńców, w wyniku chaotycznej strzelaniny ginie ok. 200 żołnierzy polskich, a 100 jest rannych.

Wojsko rosyjskie wkracza do Polski.

Do obozu koncentracyjnego w Dachau trafia pierwszy polski duchowny, ks. Teodor Dymek z diecezji gnieźnieńskiej.

Władze okupacyjne zarządzają oznakowanie sklepów żydowskich napisem: „Judisches Geschäft”.

14 Zajęcie Gdyni przez Niemców. Trwają walki o Kępę Oksywską. Początek zmasowanej sowieckiej akcji przerzucania przez granicę do Polski grup specjalnych NKWD.

Niemiecki XIX Korpus gen. Heinza Guderiana dociera do Brześcia nad Bugiem. Rozpoczynają się trzydniowe walki o dawną twierdzę. Polską obroną dowodzi gen. Konstanty Plisowski.

Mołotow oświadcza ambasadorowi von der Schulenburgowi: *Armia Czerwona osiągnęła stan gotowości bojowej i wkroczy do Polski.*

W moskiewskiej „Prawdzie” ukazał się artykuł pt. „O wewnętrznych przyczynach klęski Polski w wojnie”, którymi miały być m.in. ucisk narodowy i kolonialna eksploatacja obszarów pod panowaniem „pańskiej Polski”, stosującej ekspedycje i sady polowe.

15 Rozpoczyna się oblężenie stolicy, połączone z intensywnymi bombardowaniami i ostrzałem ciężkiej artylerii.

ORP „Orzeł”, po wpłynięciu do portu w Tallinie, aby wyokrętować chorego dowódcę, zostaje internowany pod naciskiem Niemców.

Naczelnny Wódz przenosi swoją kwaterę z Włodzimierza Wołyńskiego do Kołomyi, niedaleko granicy z Rumunią.

Ławrientij Beria, sowiecki komisarz spraw wewnętrznych, wydaje „Dyrektywę” określającą zadania NKWD na zajmowanym terytorium Polski.

16 W walkach pod Sochaczewem bateria 17 Pułku Artylerii Lekkiej zatrzymuje natarcie niemieckiej 4DPanc, w tym elitarnego pułku SS Leibstandarte Adolf Hitler.

Niemieckie samoloty zrzucają nad Warszawą ulotki wzywające do poddania miasta.

Mołotow informuje ambasadora niemieckiego w Moskwie: *Jutro lub pojutrze Armia Czerwona znajdzie się na terytorium Polski.*

17 Agresja sowiecka na Polskę. Oddziały Armii Czerwonej napotykać opór jednostek Korpusu Ochrony Pogranicza i Wojska Polskiego.

Szef Sztabu Naczelnego Wodza gen. Wacław Stachiewicz wspominał, że atak Armii Czerwonej był: *zupełnym zaskoczeniem tak dla Naczelnego Dowództwa, jak i rządu. Wprawdzie... napływały wiadomości o koncentracji wojsk sowieckich nad granicą, jednak*

było to uważane za naturalne następstwo zbliżania się wojny do wschodnich granic Polski.

Prezydent RP Ignacy Mościcki wydał w Kosowie Huculskim orędzie do Narodu Polskiego: *Obywatele!... nasz sąsiad wschodni najechał nasze ziemie, gwałcąc obowiązujące umowy i odwieczne zasady moralności... Na każdego z was spada dzisiaj obowiązek czuwania nad honorem Naszego Narodu w najcięższych warunkach.*

Żołnierze niemieccy i rosyjscy przed defiladą w Brześciu.

Radiostacja Naczelnego Wodza nadała wieczorem dyrektywę: *Sowieci wkroczyli. Nakazuję ogólne wycofanie na Rumunię i Węgry najkrótszymi drogami. Z bolszewikami nie walczyć, chyba w razie natarcia z ich strony albo próby rozbrowienia oddziałów. Zadanie Warszawy i miast, które miały się bronić przed Niemcami – bez zmian. Miasta, do których podejść bolszewicy, powinny z nimi pertraktować w sprawie wyjścia garnizonów do Węgier lub Rumunii.*

Sowieci kolportują odezwę do wódcy Frontu Ukraińskiego Siemiona Timoszenko do żołnierzy polskich: *Bijcie oficerów i generałów. Nie podporządkowujcie się rozkazom waszych oficerów. Pędźcie ich z waszej ziemi... Tylko Armia Czerwona wyzwoli naród polski z nieszczęsnej wojny... to wasz jedyny przyjaciel.*

Z dyrektywy Hitlera: *wobec agresji ZSRR nie przekraczać linii Białystok-Brześć oraz rzeki Bug i linii Włodzimierz Wołyński-Lwów.*

Niemcy zajmują Brześć nad Bugiem, po opuszczeniu go przez polską załogę, której udało się wymknąć z okrążenia i połączyć z wojskami Grupy Operacyjnej „Polesie” gen. Franciszka Kleeberga.

10 Brygada Kawalerii gen. Maczka, po trzydniowych walkach pod Lwowem z 1 Dywizją Górską, przemieszcza się, zgodnie z rozkazem Naczelnego Wodza, w kierunku granicy węgierskiej.

Początek pierwszej bitwy pod Tomaszowem Lubelskim (do 20 września), drugiej po bitwie nad Bzurą największej batalii w kampanii wrześniowej. Celem sił polskich dowodzonych przez gen. Tadeusza Piskora było przebicie się w kierunku Lwowa i granicy rumuńskiej.

18 W nocy z 17 na 18 września Rzeczypospolitą opuścili: prezydent Ignacy Mościcki, minister spraw zagranicznych Józef Beck, premier Felicjan Sławoj-Składkowski i Wódz Naczelny marszałek Edward Rydz-Śmigły. Przez most graniczny w Kutach nad Czeremoszem wjechali do Rumunii, gdzie zostali internowani. Wodza Naczelnego oskarżano o ucieczkę i porzucenie walczącej armii polskiej.

W „Osservatore Romano” opublikowano tekst potępiający agresję sowiecką na Polskę: *Polska nie może zginąć. Mówi się powszechnie, że narody, które się nie bronią, nie są warte bytu. Jeszcze większą prawdą jest że narody, które się bronią, mają prawo do bytu. Polska zasługuje podwójnie na życie, skoro się broni na dwóch frontach.*

Na terenach zajmowanych przez Sowietów formują się samorządnie oddziały Straży Obywatelskiej. Pierwsze przypadki samosądów ukraińskich.

19 Koniec walk o Kępę Oksywską. Dowódca Lądowej Obrony Wybrzeża płk Stanisław Dąbek, nie chcąc iść do niewoli, popełnia samobójstwo.

Sowieci zajmują Wilno, które nie zdołało nawet zorganizować obrony.

Adolf Hitler, przemawiając w Dworze Artusa w Gdańsku, powiedział: *Pol-ska już nigdy nie powstanie w przedwo-jennych granicach państwowych.*

Rumuni informują Trzecią Rzeszę o internowaniu na swym terytorium najwyższych władz RP.

20 Klęska wojsk gen. Tadeusza Piskora w pierwszej bitwie pod Tomaszowem Lubelskim.

Początek obrony Grodna przed Sowietami. W walkach biorą udział m.in. harcerze.

Rozpoczyna się druga bitwa o Tomaszów Lubelski. Celem wojsk Frontu Północnego dowodzonych przez gen. Stefana Dąb-Biernackiego jest – podobnie jak w przypadku wojsk gen. Piskora – przebicie się w kierunku Lwowa i granicy rumuńskiej.

Ostatni rozkaz do żołnierzy Naczelny Wódz zakończył słowami: *Położenie się zmieni, wojna jeszcze trwa. Będziecie jeszcze bić się o Polskę i wrócić do Polski, przynosząc Jej zwycięstwo.*

Z meldunku ławrientija Canawy, ludowego komisarza spraw wewnętrznych Białoruskiej SRR, dla ławrientija Berii: *Obóz w Kozielsku uruchomiony i przyjmuje jeńców, ogółem do 10 000 ludzi. Pierwsza partia jeńców z BSRR w ilości 217 ludzi została wysłana do Kozielska ze stacji Żłobin, przygotowuje się do wysyłki jeszcze 500.*

21 Po dwudniowych walkach kończy się obrona Grodna. W zemście Sowietci dokonali zbiorowych mordów na ludności polskiej i jeńcach wojennych.

Z rozkazu naczelnego dowódcy niemieckich wojsk lądowych: *Specjalne grupy operacyjne SS oraz Sipo i SD zostają upoważnione w Polsce do realizacji zadań narodowo-politycznych, tj. do mordowania polskiego elementu przywódczego (inteligencji).*

Reinhard Heydrich nakazuje tworzenie na terytorium okupowanego kraju gett dla ludności żydowskiej.

22 W bitwie pod Krasnobrodem 25 Pułk Ułanów Wielkopolskich ze składu Nowogródzkiej Brygady Kawalerii gen. Władysława Andersa wziął do niewoli ok. 100 jeńców niemieckich, w tym oficerów ze sztabu 8DP.

W boju pod Kodziowcami nad Czar-ną Hańczą 101 pułk ułanów przebił się przez oddziały pancerne Armii Czerwonej i dotarł do granicy z Litwą.

Podano informację, że na terenie Rumunii zostało internowanych ponad 20 tys. polskich oficerów i żołnierzy.

W Ostaszku władze sowieckie tworzą obóz dla polskich jeńców wojennych.

W Brześciu nad Bugiem odbyła się defilada niemiecko-sowiecka. Stalin powiedział, że: *przyjaźń niemiecko-sowiecka przypieczętowana została krwią.*

Gen. Władysław Langner, dowódca Okręgu Korpusu VI we Lwowie, poddał miasto Armii Czerwonej. W rozkazie do żołnierzy napisał m.in.: *Przez 10 dni załoga miasta Lwowa odpierała skutecz-*

Przedstawiciele rządu niemieckiego i rosyjskiego ustalają rozbiór Polski.

nie natarcia niemieckie... Gdy teraz na rozkaz Żołnierze Obrony schodzą ze swych pozycji, muszą wiedzieć, że nie poddajemy się w walce Niemcom, żeśmy im się oparli, że ustępujemy Lwów wojskom Sowietów, z którymi nie walczyliśmy i z którymi walczyć nam nie kaza-no.

Niemcy przekazują Sowietom Białystok. Orkiestra grała „Deutschland, Deutschland über alles”... *flaga ze swastyką zaczęła się opuszczać. Do masztu podszedł oficer sowiecki i założył... czerwoną flagę z sierpem i młotem* (relacja M. Czajkowskiego w W. Śleszyński, „Okupacja sowiecka na Białostocczyźnie w latach 1939-1941. Propaganda i indoktrynacja”, Białystok 2001).

23 Kapitulacja wojsk Frontu Północnego w drugiej bitwie pod Tomaszowem Lubelskim.

Przemówienie radiowe do mieszkańców stolicy wygłosił prezydent miasta Stefan Starzyński: *Chciałem, by Warszawa była wielka. Wierzyłem, że wielką będzie... I Warszawa jest wielka... Gdy teraz do was mówię, widzę ją przez okno w całej wielkości i chwale, otoczoną kłębami dymu, rozczzerwioną płomieniami ognia, wspaniałą, niezniszczalną, wielką, walczącą Warszawę... Dziś Warszawa broniąca honoru Polski jest u szczytu swej wielkości i chwały.*

24 W oblężonej Warszawie przestają działać filtry. Brakuje wody pitnej.

25 Warszawiacy nazwali ten dzień „czarnym poniedziałkiem” lub „lanym poniedziałkiem”. W 11-godzinny nalocie na Warszawę uczestniczyło ponad 400 samolotów, zrzucono 630 ton bomb burzących i zapalających. Zginęło ok. 10 tys. osób, a 35 tys. zostało rannych. Włoski korespondent wojenny napisał: *Lotnictwo*

A wojska rosyjskiego na ziemiach polskich coraz więcej.

obrzucało bombami i ostrzeliwało z karabinów maszynowych barykady na ulicach. Zdarzyło się po raz pierwszy w historii wojen, że samoloty walczyły z barykadami.

Ruszają pierwsze transporty z polskimi robotnikami do pracy przymusowej na terenie III Rzeszy.

26 Zapada decyzja o kapitulacji Warszawy.

Z rozkazu Naczelnego Wodza do gen. Rómmła: *Dziękuję Panu Generałowi oraz wszystkim podległym mu oficerom*

i żołnierzom za bohaterską obronę Warszawy. Warszawa winna się bronić tak długo, jak starczy zapasów żywności i amunicji.

„Prawda” podała, powołując się na informacje dowództwa Armii Czerwonej, że do niewoli sowieckiej trafiło 180 tys. żołnierzy polskich, w tym 12 generałów i 8 tys. oficerów, oraz że rozbrojono: na wschód od Włodawy – 25 tys. żołnierzy, w rejonie Kobrynia – 1 tys., w okolicach Chełma – 8 tys.

27 Gen. Walerian Czumę wydał rozkaz o zaprzestaniu walk w Warszawie.

W stolicy została utworzona Służba Zwycięstwu Polski. Na jej czele stanął gen. Michał Karaszewicz-Tokarzewski „Torwid”.

28 Pod Szackiem rozpoczęła się dwudniowa bitwa pomiędzy oddziałami KOP pod dowództwem gen. Wilhelma Orlik-Rückemanna a wojskami sowieckimi.

W Warszawie, o godz. 13.15, gen. Tadeusz Kutrzeba i gen. Johannes Blaskowicz podpisali kapitulację Warszawy. W obronie stolicy zginęło ok. 20 tys. mieszkańców oraz 6 tys. żołnierzy. Zniszczeniu uległo ok. 20% zabudowy.

Przemysł, zdobyty przez Wehrmacht, zostaje podzielony na część niemiecką i sowiecką. Granica

biegła wzdłuż płynącego przez miasto Sanu.

W Dobiegniewie powstaje obóz jeniecki dla polskich oficerów wziętych do niewoli we wrześniu 1939 r. (Oflag II C Woldenberg).

Gen. Władysław Sikorski obejmuje obowiązki dowódcy formowanych we Francji oddziałów polskich.

W Moskwie został podpisany traktat o granicach i przyjaźni pomiędzy III Rzeszą a ZSRR, wraz z tajnym protokołem ustanawiającym granice między obu państwami. Deklaracja obydwu rządów

stwierdzała, że podział Polski stanowi fundament długotrwałego pokoju w Europie.

29 Sowieci wywieźli do Sum blisko 1,5 tys. wziętych do niewoli oficerów polskich.

W Warszawie ukazała się odezwa „Do obywateli stolicy” dowódcy Armii „Warszawa” gen. Juliusza Rómmła: *W związku z ogólnym położeniem wojennym na ziemiach polskich, nie dającym nadziei na jakąkolwiek pomoc czy odsiecz z zewnątrz oraz w związku z niemożliwością dalszej obrony stolicy z powodu braku wody, żywności i amunicji – zdecydowałem rozpoczęcie rokowań z dowództwem wojsk niemieckich... W wyniku podpisanej kapitulacji poczw-*

Książka przedstawiająca wspomnienia dorosłych i dzieci z terenów zajętych przez Rosjan.

szy od godz. 12-ej dnia 29 września wojska niemieckie mogą rozpocząć wkraczanie do Warszawy.

Prezydent RP Ignacy Mościcki podpisał w Bieczu, w Rumunii, antydatowaną na 17 września, rezygnację z urzędu, wyznaczając na swego następcę Władysława Raczkiewicza.

30 Zwycięskie walki SGO „Polesie” gen. Franciszka Kleeberga z wojskami sowieckimi pod Jabłonią i Milanowem.

W Paryżu został zaprzysiężony prezydent Władysław Raczkiewicz, który

powołał na stanowiska: premiera, ministra spraw wojskowych i ministra spraw wewnętrznych gen. Władysława Eugeniusza Sikorskiego.

W Watykanie papież Pius XII wygłosił do Polaków orędzie, o którym Ambasador Polski przy Watykanie Kazimierz Papée napisał: *Błada, arcybłada mowa. Przemówienie papieża zawiodło nawet skromne nadzieje. Podkreśla wprawdzie chwałę oręża polskiego i wypowiada troskę o katolicyzm w Polsce, nie zawiera jednak ani potępienia napaści, ani napiętnowania sojuszu bolszewicko-hitlerowskiego.*

Kapitulacja Warszawy.

Symbolicznym końcem wojny obronnej, trwającej 35 dni, była przegrana bitwa pod Kockiem. 6 października 1939 r., o godz. 11, przed Pałacem Jabłonowskich w Kocku gen. Franciszek Kleeberg złożył kapitulację na ręce gen. Gustava von Wietersheima.

W czasie kampanii wrześniowej poległo blisko 66 tys. polskich żołnierzy, a blisko 700 tys. trafiło do niewoli. Polska została podzielona na strefy okupacyjne. ZSRR zagarnął terytoria o powierzchni 190 tys. km², zamieszkiwane przez 13 mln osób. Niemcy zajęli obszar równy 186 km², z 22 mln mieszkańców.

W wydanej, w grudniu 1939 r., przez Służbę Zwycięstwu Polski broszurze zatytułowanej

„Czy wrzesień 1939 r. okrył niesławą naród polski?” płk Stefan Rowecki napisał m.in.: *Dziś z dumą możemy stwierdzić, że większość wojska wraz ze swymi dowódcami spełniła uczciwie wobec kraju swój żołnierski obowiązek. Spełniła ten obowiązek mimo szalonej przewagi wroga ilościowej, a już przygniatającej, jeśli chodzi o lotnictwo i broń pancerną.... Nie mamy powodów do biadania i rozpaczania. Wrzesień nie okrył niesławą narodu polskiego. Naczelnny Wódz opuścił granice Polski. Po nieszczęśliwej przegranej kampanii dwie drogi miał przed sobą: zginąć razem z walczącymi oddziałami swego wojska lub szukać na emigracji [możliwości] odtworzenia wojska, które mogłoby w odpowiedniej chwili wrócić i uwolnić polskie ziemie od najeźdźców. Do niewoli iść Mu nie wolno było za żadną cenę. Historia wyda na pewno sprawiedliwy wyrok o tej decyzji Naczelnego Wodza.*

Poeta Julian Przyboś, w wierszu „U szczytu drogi”, opisał dramat polskiego Września 1939 r.:

*Samochody bez benzyny uciekały pędzone przez strach;
przestrzeń raz w raz wzdłuż dróg padała na wznak,
spod słońca jak spod tłoku
bombowce wgniatały uchodzących w piach.
Tylko noc, widna od tun, wyprostowywała się cała,
czerwony kur pożaru piał.
Hamulec zgrzytnął przed ostrzem podków,
drogę zamknął mi
trup konia.
Jeździec pod drzewem przydrożnym skonał,
w próżni po ręce i szablę z gałęzi odleciał ptak.
I włókł się na własnym pogrzebie pochód niedoszłych żołnierzy;
z żalobną, fałszywą dumą, jak order zdjęty z poległych,
ktoś współczuł, chępił się, drwił:
- Szarżowaliśmy czołgi!
Jeszcze dziś czuję rozpacz tego wstydu: żem – przeżył.
Znów popłoch aut niósł mnie przeskakując biegi
szosą z góry – w dół – w górę jak huśtawą mil.
Świtano, u szczytu drogi
słońce weszło z pyłu i krwi.*

Franciszek Kleeberg.

Bitwa pod Kockiem.

Opr. Red.

Fot.: Rafał Motyl

DZIEL SIĘ PAMIĘCIĄ, BO ZNIKNIE

*Hasło tegorocznych obchodów rocznicy
wybuchu Powstania Warszawskiego*

Obachody 81. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego rozpoczęły się 27 lipca na Żoliborzu, gdzie padły pierwsze strzały, przed ustaloną godziną „W”. 1 sierpnia 1944 r., ok. godz. 13:30, niemieccy żandarmi otworzyli ogień do przygotowujących się do akcji Powstańców z II Obwodu Żoliborz Okręgu Warszawa AK.

Przy pomniku „Żołnierzom II Obwodu AK Zgrupowania Żywiciel”, w obecności wojskowej asysty honorowej, odbył się apel pamięci. Jacek Wiśnicki, zastępca prezydenta Warszawy, odczytał list prezydenta stolicy Rafała Trzaskowskiego. Kwiaty złożono również pod tablicą poświęconą Powstańcom z IV Batalionu OW PPS im. Jarosława Dąbrowskiego. W uroczystościach wziął udział prezes Koła ZKRPIBWP w Łomiankach, Krzysztof Terczyński.

28 lipca, w Domu Powstańców Warszawskich odbyło się spotkanie wspomnieniowe, na które przybyło 40 Powstańców, a wśród nich prezes ZG ZKRPIBWP płk Czesław Lewandowski.

W ramach obchodów rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego, 29 lipca, w Muzeum Więzienia Pawiak upamiętniono 81. rocznicę likwidacji więzienia. W uroczystościach wzięli udział m. in. członkowie ZG ZKRPIBWP – prezes płk Czesław Lewandowski, wiceprezes Krzysztof Rinas, sekretarz generalna Elżbieta Sadzyńska, zastępca szefa UdSKIOR Michał Syska. Po modlitwie, w asyście honorowej żołnierzy WP złożono kwiaty pod Pomnikiem Drzewa Pawiackiego.

30 lipca, w Parku Wolności przy Muzeum Powstania Warszawskiego, Powstańcy spotkali się z Prezydentem RP Andrzejem Dudą oraz prezydentem m.st.

Warszawy Rafałem Trzaskowskim. Obecny był także zastępca szefa UdSKIOR Michał Syska. W spotkaniu uczestniczyła delegacja ZG ZKRPIBWP – prezes płk Czesław Lewandowski, wiceprezesi Krzysztof Rinas i Zbigniew Gołąbek oraz sekretarz generalna Elżbieta Sadzyńska – oraz ZO ZKRPIBWP w Przemyslu, z prezesem Zdzisławem Kilonem na czele. Zebranych przywitał dyrektor Muzeum Powstania Warszawskiego Jan Ołdakowski.

Prezydent RP Andrzej Duda skierował do Powstańców słowa: *Przychodźcie dzisiaj tu przede wszystkim po to, aby oddać hołd i pamięć tym, którzy zginęli w czasie Powstania, którzy nie przeżyli tego starcia o wolność i są upamiętnieni na Murze Pamięci... Ale przychodźcie także po to, aby dać po raz kolejny swoją obecność i swoim głosem świadectwo młodym – że warto o Polskę walczyć... Niesiecie w sobie to przesłanie przez kolejne 81 lat dla nas, motywując nas, budując i zobowiązując.*

Głos zabrali również Powstańcy: por. Janusz Maksymowicz, wiceprezes ZG Związku Powstańców Warszawy, i kpt. Janusz Komorowski, prezes ZG SZŻAK.

W przeddzień 81. rocznicy wybuchu Powstania Warszawskiego, 31 lipca, na Cmentarzu Bródnowskim, z inicjatywy ministra Michała Syski i Klubu Lewicy, oddano hołd żołnierzom-socjalistom z PPS poległym w Powstaniu Warszawskim i spoczywającym w kwaterze powstańczej. Powstańcy z rodowodem innym niż ci z głównego nurtu przez wiele lat pozostawali w zapo-

mnieniu. ZKRPIBWP w pełni poparł pomysł ich godnego upamiętnienia. Patronem i gościem honorowym uroczystości był Powstańca Warszawski – prezes ZG ZKRPIBWP płk Czesław Lewandowski. Wzięli w niej udział również: senatorowie i posłowie Lewicy, z wicemarszałkiem Sejmu Włodzimierzem Czarzastym na czele, przedstawiciele resortów, m.in. Stanisław Wziątek (MON) i Sebastian Gajewski (MRPiPS), organizacji, w tym PPS, z histo-

Fot.: Olga Woszczyk/UdSKIOR

rycznym sztandarem, i Unii Pracy, z wiceprzewodniczącym dr. Piotrem Gorukiem-Górskim. Okolicznościowe przemówienia wygłosili: minister Michał Syska i Wojciech Konieczny – senator, wiceminister zdrowia, przewodniczący Rady Naczelnej PPS.

Wieczorem odbyła się uroczystość przy Pomniku Powstania Warszawskiego. Polowej mszy św., w intencji Ojczyzny, Po-

Fot.: Krzysztof Rinas

Dokończenie na str. 18 ➤

wstańców Warszawskich i mieszkańców stolicy, przewodniczył biskup polowy WP Wiesław Lechowicz. Następnie został odczytany uroczysty Apel Pamięci, w którym wymieniono nie tylko Powstańców, ale także osoby, które „przez dziesiątki powojennych lat nie szczędziły wysiłków, by pamiętać o powstańczym zrywie nie uległa zatarciu”. Zwracając się do Powstańców, Prezydent RP Andrzej Duda powiedział: *Dziękuję za to, że nauczyliście nas tego, jakiej ceny ta Polska jest warta. Niech ta lekcja będzie wielką lekcją historii dla Polaków po wsze czasy.*

1 sierpnia Warszawa oddała hołd Bohaterom w 81. rocznicę wybuchu Powstania.

Na Targówku uczczono pamięć Bohaterów przy pomniku Reduty Bródnowskiej, stojącym w miejscu, gdzie 1 sierpnia 1944 r. Powstańcy stoczyli najcięższe walki. Okolicznościowe przemówienia wygłosili: płk Czesław Lewandowski, Dorota Kozielska – I zastępczyni burmistrza Dzielnicy Targó-

wa Orlicz-Dreszera złożono hołd Powstańcom i ludności cywilnej tej największej warszawskiej dzielnicy. Wystawiony został posterunek honorowy i podniesiono flagę państwową. Na pomniku odsłonięto odznakę Pułku AK „Baszta”. W krótkich przemówieniach przypomniano bohaterstwo żołnierzy AK i mieszkańców Mokotowa. Następnie odbył się „Marsz Mokotowa”, w czasie którego złożono kwiaty pod tablicą upamiętniającą żołnierzy Pułku AK „Baszta” oraz pod Obeliskiem Pamięci Żołnierzy AK – 119 Powstańców Mokotowa zamordowanych przez hitlerowców we wrześniu 1944 r.

ZKRPiBWP reprezentowali: wiceprezes ZG Krzysztof Rinas, były wiceburmistrz Dzielnicy Mokotów, oraz członkowie Zarządu Koła Warszawa Mokotów i Wilanów: Jerzy Leśniak, płk Jerzy Rutka, Stanisław Sikorski.

O godz. 17:00 w Warszawie zawyły syreny. Na minutę zatrzymały się pojazdy komunikacji miejskiej: autobusy, tramwaje, metro. Na placu Zamkowym mieszkańcy utworzyli ogromny znak Polski Walczącej.

Zgromadzeni przed pomnikiem Gloria Victis na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach – Powstańcy Warszawscy, Prezydent RP Andrzej Duda, marszałkini Senatu Małgorzata Kidawa-Błońska, wicemarszałek Sejmu Piotr Zgorzelski, minister obrony narodowej Władysław Kosiniak-Kamysz, minister Michał Syska, prezydent Warszawy Rafał Trzaskowski, mieszkańcy stolicy – oddali hołd Powstańcom. Odśpiewano hymn państwowy i odegrano hejnał warszawski. Biskup polowy Wojska Polskiego Wiesław Lechowicz odmówił modlitwę w intencji poległych Powstańców. Oddano salwę honorową, po której złożono wieńce.

Następnie uroczystości przeniosły się na Cmentarz Powstańców Warszawy. Do zgromadzonych pod pomnikiem „Polegli – Niepokonani” zwróciła się Wanda Traczyk-Stawska: *Pamiętajcie o nas, kiedy odejdziemy... I pamiętajcie o co walczyliśmy... Ta pamięć to nasza siła.*

Prezydent Warszawy Rafał Trzaskowski podziękował Powstańcom: *Przez wszystkie te lata jesteście nie tylko nauczycielami historii, ale też nauczycielami życia. Ekumeniczna modlitwa za zmarłych i złożenie pod pomnikiem wieńców zakończyły uroczystość.*

Tuż po godz. 17.00 oddano hołd Powstańcom na Pradze-Północ, na skwerze im. płk. Antoniego Żurowskiego – komen-

danta Obwodu VI Praga AK. Okolicznościowe przemówienie wygłosił płk Czesław Lewandowski.

Zwieńczeniem obchodów rocznicowych była uroczystość na Kopcu Powstańców Warszawskich w Parku Akcji „Burza”. O godz. 21.00, po podniesieniu flagi państwowej, zapłonął symboliczny „Ogień pamięci” przyniesiony przez „Sztafetę Pokoleń” z Grobu Nieznanego Żołnierza i włączona została na 63 dni iluminacja pomnika. Zabierając głos, burmistrz Dzielnicy Mokotów Rafał Miastowski powiedział m.in.: *Naszym obowiązkiem, obowiązkiem tych, którzy żyją dziś w wolnej Polsce, jest pamiętać i dziękować bohaterom tamtego sierpnia za to, że walczyli nie tylko o siebie.*

Uczestniczka Powstania, Barbara Tokarska „Jola”, która dzień wcześniej świętowała 100. urodziny, podkreśliła: *Nie czuliśmy się i myślę, że mogę w imieniu wszystkich powiedzieć, że nie czujemy się bohaterami. Myślimy po prostu szli do walki, bo tak trzeba było.*

Jacek Wiśnicki odczytał list Rafała Trzaskowskiego: *Kopiec, usypany z gruzów powojennej Warszawy, to świadectwo zbiorowego wysiłku, który łączy to, co zostało zniszczone, z tym, co można zbudować na nowo... Obchodząc 81. rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego, nie tylko oddajemy hołd tym, którzy polegli, ale też pochylamy się nad tym, co udało się ocalić – nie tylko z zabudowy, ale przede wszystkim z ducha miasta.*

Red., Krzysztof Rinas

wek, i Witold Harasim – radny Dzielnicy Targówek, zastępca przewodniczącego Rady Seniorów Dzielnicy Targówek.

Na Ochocie złożono kwiaty pod tablicą upamiętniającą podpisanie przez płk. Antoniego Chruściela ps. „Monter” rozkazu rozpoczęcia Powstania Warszawskiego, umieszczoną na budynku, w którym mieściła się konspiracyjna kwatera sztabu dowódcy

Fot.: Olga Wószczek/UdSKiOR

Okręgu Warszawskiego AK. W uroczystości ZKRPiBWP reprezentowali: Elżbieta Sadyńska, Józef Maliński i Jan Witkowski.

Na Mokotowie, przy pomniku „Mokotów Walczący 1944” w Parku gen. Gusta-

Fot.: Jakub Pietrzak/UdSKiOR

O TYM WARTO WIEDZIEĆ

RUSZA PROGRAM STOMATOLOGICZNY DLA KOMBATANTÓW! JUŻ MOŻNA SKŁADAĆ WNIOSKI

Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych podjął decyzję o rozpoczęciu dofinansowania świadczeń stomatologicznych i protetycznych. Z nowej formy wsparcia mogą skorzystać m.in. kombatanci, ofiary represji, działacze opozycji antykomunistycznej, osoby represjonowane z powodów politycznych, osoby deportowane do pracy przymusowej, więźniowie obozów koncentracyjnych i obozów zagłady, Sybiracy, żołnierze-górnicy przymusowo zatrudnieni np. w kopalniach rud uranu lub kamieniołomach oraz cywilne niewidome ofiary działań wojennych. Program ruszył 15 lipca.

Co można uzyskać w ramach nowego programu pomocy?

- dofinansowanie obejmuje koszty leczenia stomatologicznego i protetycznego;
- możliwość uzyskania pomocy raz na trzy lata w wysokości do 5 000 zł na leczenie protetyczne albo raz w roku kalendarzowym do 2 000 zł na leczenie stomatologiczne lub na prawę protez.

Na maksymalną wysokość pomocy pieniężnej do 5 000 zł brutto mogą liczyć osoby, które spełniają poniższe kryteria dochodowe:

- dla osoby samotnie gospodarującej, której dochód nie przekracza 5448,84 zł brutto
- dla osoby, której dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 4 133,60 zł brutto na osobę
- dla osoby pobierającej rentę inwalidy wojennego lub wojaskowego bądź będącej osobą całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji, której dochód nie przekracza 6 576,19 zł brutto bez względu na liczbę osób w gospodarstwie domowym

Osoby, które mają wyższe dochody mogą uzyskać dofinansowanie leczenia protetycznego do 3 500 zł brutto.

Wsparcie coroczne (do 2 000 zł) nie jest ograniczone programami dochodowymi.

Jak aplikować o wsparcie

Wnioski można składać na każdą formę wsparcia osobno lub na obie formy wsparcia na jednym wniosku. Do wniosku wystarczy dołączyć wystawiony na wnioskodawcę jeden z następujących dokumentów: kosztorys, fakturę pro forma, fakturę VAT. Dokument nie może być starszy niż 12 miesięcy.

Aby uprościć formalności, wsparcie może (nie musi) być przekazywane bezpośrednio na konta podopiecznych. Wówczas to oni będą już dokonywać płatności wobec protetyka czy stomatologa.

Gdzie składać wnioski

Wnioski o dofinansowanie leczenia protetycznego i stomatologicznego kombatanci i działacze opozycji antykomunistycznej mogą składać listownie, elektronicznie i osobiście – w Punkcie Informacyjnym Urzędu przy ul. Żurawiej 3/5 w Warszawie do 30 listopada 2025 r. Program trwa do 31 grudnia 2025 r., ale wiele wskazuje na to, że jego kolejna edycja rozpocznie się z początkiem przyszłego roku.

Aby jeszcze skuteczniej realizować misję Urzędu, znosić niepotrzebne bariery i ułatwić dostęp do oferowanej pomocy, szef Urzędu zaproponował Wojewódzkiemu Radom Konsultacyjnym wprowadzenie cyklicznych dyżurów, podczas których każda osoba potrzebująca wsparcia Urzędu, mogłaby uzyskać niezbędne informacje i praktyczną pomoc w przygotowaniu potrzebnych wniosków.

Źródło: UdSKIOR

Sukces programu dofinansowania do aparatów słuchowych!

Prawie 7 500 000 zł przeznaczył w tym roku Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych na dofinansowanie do zakupu aparatów słuchowych przez bohaterów walki o polską wolność i niepodległość. Już teraz jest to o ponad 60% środków więcej niż w ramach całego zeszłorocznego programu. Zwiększona skala finansowania stała się możliwa dzięki wygospodarowaniu przez rząd dodatkowych 20 milionów złotych, które przeznaczone zostały na realizowanie przez Urząd programy pomocy społecznej.

Wnioski o dofinansowanie do zakupu aparatów słuchowych kombatanci i działacze opozycji antykomunistycznej mogą składać – do 30 listopada 2025 r. – listownie, elektronicznie i osobiście – w Punkcie Informacyjnym Urzędu przy ul. Żurawiej

3/5 w Warszawie. Program obowiązuje do 31 grudnia 2025 r. lub do wyczerpania środków.

Aby jeszcze skuteczniej realizować misję Urzędu, znosić niepotrzebne bariery i ułatwić dostęp do oferowanej pomocy, szef Urzędu zaproponował Wojewódzkiemu Radom Konsultacyjnym wprowadzenie cyklicznych dyżurów, w czasie których każda osoba potrzebująca wsparcia Urzędu, mogłaby uzyskać niezbędne informacje i praktyczne wsparcie w przygotowaniu potrzebnych wniosków.

Zakres pomocy

- Pomoc można otrzymać na zakup maksymalnie 2 aparatów słuchowych i 2 wkładek usznych.

- W przypadku wyższych kosztów niż przewiduje Program – różnicę pokrywa wnioskodawca.

- Dofinansowanie uwzględnia pomoc otrzymaną w 2024 r. na ten sam cel.

Nie przysługuje pomoc osobom, które już skorzystały z dofinansowania w latach 2022-2024 w ramach wcześniejszych programów.

Wysokość dofinansowania

Dofinansowanie może wynosić do 100% brakującej kwoty (po odjęciu innych źródeł wsparcia), maksymalnie:

- do 7 500 zł za 1 aparat i wkładkę (dla osób o niższych dochodach),
- do 5 000 zł za 1 aparat i wkładkę (dla osób o wyższych dochodach).

Źródło: UdSKIOR

Zasady ubiegania się i realizacji dofinansowania zakupu aparatów słuchowych, określone w Programie UdSKIOR na rok 2025, opublikowaliśmy w „Polsce Wierni” w nr 2 (lutowym) br.